

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 8.04010406 «ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»

2015

Загальна частина (пов'язана із напрямом діяльності, які визначені ОКХ)

Фахівець з рекреації повинен:

В сфері застосовування традиційних та новітніх методів дослідження в географії рекреації, туризмології та туризму

- Володіти методологією і методами пізнання, творчої діяльності ;
- Застосовувати загальнонаукові, галузеві та наскрізні методи наукових досліджень, знати історію розвитку рекреаційної діяльності, ідей, теорій, законів.
- Орієнтуватися в сучасній науковій літературі з рекреації та туризму, картографічних, статистичних матеріалах
- Застосовувати геоінформаційні технології у рекреаційних дослідженнях
- Оцінювати географічні досягнення, відкриття та проблеми в географії рекреації та туризму від найдавніших часів до сучасності
- Аналізувати підходи до історії визначення об'єкту та предмету дослідження географії рекреації та туризму.
- Знати наукову сутність понять “об'єкт” та “предмет” дослідження географії рекреації та туризму.
- Володіти комп'ютером, аудіовізуальними засобами; методами використання аерофото- і космічних знімків в географії рекреації та туризму

В сфері вивчення суспільних та соціально-економічних явищ на глобальному та державному рівнях в географії рекреації, туризмології та туризму.

- Володіти методами туристсько-рекреаційного районування: принципи, умови й фактори рекреаційного районоутворення; визначення рекреаційного району;
- Знати таксономічні одиниці районування; туристсько-рекреаційне районування світу; загальну характеристику обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу.
- Давати оцінку конкретним провідним туристсько-рекреаційним регіонам світу за ознаками: 1) рекреаційні ресурси; 2) характер рекреаційної спеціалізації; 3) потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків; 4) крупні туристсько-рекреаційні центри Європа, рекреаційні комплекси Американського регіону, Африки, Азії, Австралії й Океанії та Близького Сходу.
- Застосовувати графічні, аналітичні, логічні, порівняльні та інші методи вивчення туристсько-рекреаційних регіонів світу

В сфері вивчення екологічних питань в туризмі та сфері екологічного менеджменту.

- Аналізувати специфіку мінімізації впливу на довкілля в екотуризмі
- Аналізувати загальні та національні особливості екотуризму, місце та роль у системі сучасних видів туристичної діяльності та в окремих регіонах на підставі обробки статистичних та літературних даних.
- Визначати екологічні ризики та форми організації безпеки в екотуризмі на території з різними умовами.
- Характеризувати основні форми подорожей в екотуризмі та підходи до організації екотурів;
- Аналізувати і давати комплексну характеристику напрямків розвитку екоменеджменту.
- Проводити стратегічне планування туризму на рівні регіонів та підприємств
- Застосовувати знання з екологічної експертизи;
- Орієнтуватися в міжнародному екологічному русі, мати уявлення про місце і статус екотуризму в Україні.

В сфері вивчення конструктивно-географічних основ раціонального природокористування

- Давати оцінку природним ресурсам, природно-ресурсного потенціалу і раціональному природокористуванню
- Володіти методами економічної (вартісної) та «змішаної» оцінки природних ресурсів.
- Володіти головними поняттями раціонального земле-, надро-, водо-, лісокористування., орієнтуватися в різних класифікаційних підходах до техногенного (антропогенного) навантаження на природні комплекси та методики його оцінювання.
- Формувати уяву про вплив людської діяльності на навколишнє середовище; стійкий розвиток, його завдання і проблеми у галузі природокористування.

- Знати механізми управління та інформаційного забезпечення системи управління природокористуванням і екологічним моніторингом.
- Володіти інформацією про міжнародне співробітництво в галузі природокористування та про міжнародні організації з питань природокористування.

В сфері застосовування традиційних та новітніх методів дослідження в географії :

знати стратегію та тактику наукового пошуку, його значення, трансформацію географічної думки, сучасні напрямки наукових досліджень в галузі географії.

- проаналізувати основні методико-методологічні засади формування наукової інтуїції та мислення, напрямки та концепції сучасної географічної науки.
- методику вивчення фізико-географічних районів;
- методику вивчення природно-ресурсного потенціалу території;
- методику економіко-географічного вивчення населення;
- методику вивчення промисловості, сільського господарства, транспорту, рекреаційної сфери;
- методику комплексного вивчення території.

вміти:

вести збір наукової, статистичної та іншої інформації, необхідної для наукової роботи; вести обробку первинних статистичних матеріалів; обчислювати індекси кількісних і якісних показників; визначати показники розселення; визначати показники ефективності, спеціалізації та територіального зосередження промисловості; визначати показники ефективності сільськогосподарського виробництва та ін.

Перелік блоків дисциплін для Комплексного Кваліфікаційного Екзамену в 2015 р.

<i>№</i>	<i>Дисципліна</i>
1 блок	Географія рекреації та туризму
2 блок	Туристичні райони України
3 блок	Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування
4 блок	Методика підготовки та проведення екскурсій

1. Зміст навчальної дисципліни «Географія рекреації та туризму»

Об'єкт, предмет, задачі вивчення та основні поняття дисципліни «Географія рекреації та туризму»: 1) об'єкт, предмет, задачі дисципліни «Географія рекреації та туризму»; 2) основні поняття дисципліни «Географія рекреації та туризму».

Рекреаційна діяльність і рекреаційно-туристське обслуговування як складова господарського комплексу: 1) поняття рекреаційної діяльності, її основні форми рекреаційної діяльності; поняття «відпочинок», його визначення й види; статистичне визначення поняття «турист»; 2) класифікація рекреаційної діяльності; 3) особливості надання рекреаційно-туристських послуг.

Сутність рекреаційних потреб, їх диференціація і взаємодія: 1) чинники формування рекреаційних потреб; 2) методи дослідження рекреаційних потреб; 3) сутність і характеристика рекреаційного попиту.

Теоретичні основи формування та функціонування рекреаційних комплексів: 1) територіальна рекреаційна система (ТРС) та територіальний рекреаційний комплекс (ТРК) як основа функціонування рекреаційного господарства на певній території; визначення, схема, властивості, типологія ТРК і ТРС; 2) наукові категорії розвитку й розміщення рекреації та туризму; етапи та стадії формування територіальних рекреаційних комплексів; 3) типологія рекреаційних занять.

Рекреаційне природокористування й охорона природи: 1) сутність і функціональна модель рекреаційного природокористування; 2) охорона природи як одна з функцій рекреаційного

природокористування; рекреаційний вплив на природні комплекси; інструменти охорони природи в системі природокористування; 3) рекреаційна дигресія, поняття рекреаційної дигресії, визначення стадій рекреаційної дигресії; інструменти регулювання чисельності відпочиваючих; рекреаційне зонування території; 4) туристсько-рекреаційне навантаження; поняття рекреаційного навантаження та рекреаційна ємність території; методичні підходи до визначення навантажень на рекреаційні території; 5) платне природокористування як інструмент охорони природи в системі рекреаційного природокористування.

Теоретичні основи туристсько-рекреаційного районування: 1) основні принципи й головні аспекти туристсько-рекреаційного районування; 2) умови й фактори рекреаційного районування; 3) визначення рекреаційного району; 4) таксономічні одиниці районування; 5) туристсько-рекреаційне районування світу; 6) загальна характеристика обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу.

Європа – провідний туристсько-рекреаційний регіон світу: 1) рекреаційні ресурси; 2) характер рекреаційної спеціалізації; 3) потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків; 4) крупні туристсько-рекреаційні центри.

Розвиток рекреаційних комплексів Американського регіону: 1) рекреаційні ресурси; 2) характер рекреаційної спеціалізації; 3) потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків; 4) крупні туристсько-рекреаційні центри.

Рекреаційні комплекси Африки: 1) рекреаційні ресурси; 2) характер рекреаційної спеціалізації; 3) потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків; 4) крупні туристсько-рекреаційні центри.

Формування і розвиток рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії, Австралії й Океанії та на Близькому Сході: 1) рекреаційні ресурси; 2) характер рекреаційної спеціалізації; 3) потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків; 4) крупні туристсько-рекреаційні центри.

2. Зміст навчальної дисципліни «Туристичні райони України»

Рекреаційні (туристичні) ресурси районів України. Основні напрями розвитку туризму в Україні. Природно-рекреаційні ресурси регіонів України. Культурно-історичні ресурси регіонів України. Соціально-економічні ресурси регіонів України.

Регіональні особливості туристичного комплексу України. Розвиток туризму Західної України. Розвиток туризму Північної України. Розвиток туризму Східної України. Розвиток туризму Центральної України. Розвиток туризму Південної України.

3. Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування

Мета, завдання, об'єкт і предмет, методи конструктивної географії. Закономірності, принципи та умови природокористування.

Природні ресурси і раціональне природокористування.

Методичні особливості оцінки природних ресурсів і природно-ресурсного потенціалу регіону. Види оцінок природних ресурсів. Методика економічної (вартісної) та «змішаної» оцінки природних ресурсів.

Раціональне використання природних ресурсів. Раціональне земле-, надро-, водо-, лісокористування.

Вплив людської діяльності на навколишнє середовище. Техногенне (антропогенне) навантаження на природні комплекси та методики його оцінювання.

Стійкий розвиток, його завдання і проблеми у галузі природокористування. Управління процесами природокористування: суб'єкти і об'єкти, механізми управління. Інформаційне забезпечення системи управління природокористуванням. Екологічний моніторинг.

Міжнародне співробітництво в галузі природокористування. Міжнародні природні ресурси. Ресурси Світового океану, що виходять за межі територіальних вод, ресурси атмосферного повітря, ресурси Антарктиди та космосу. Міжнародні організації з питань природокористування.

Рекреаційне природокористування. Методичні підходи та методи оцінки рекреаційного навантаження на ландшафти.

Рекреаційне використання природоохоронних територій. Типи природоохоронних територій та можливість їх використання в рекреації. Послуги, які можуть надаватись установами природно-заповідного фонду. Туризм в системі раціонального природокористування. Екологічний туризм. Зелений туризм.

Екологічна ситуація та рекреаційне природокористування.

4. Методика підготовки та проведення екскурсій

Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Етапи підготовки екскурсійного продукту. Маркетинговий аналіз середовища екскурсійної діяльності. Визначення можливостей проведення екскурсії за темою на визначеній території, характер та форму екскурсії, цільову аудиторію продукту. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів – принципи відбору об'єктів для певної аудиторії. Розробка маршруту, рекогносцировка, хронометраж, укладання картосхеми маршруту. Написання контрольного тексту. Комплектування «портфелю екскурсовода». Визначення методичних прийомів ведення екскурсії. Екскурсія як психологічний процес. Особливості розуму та їх застосування в екскурсії: сприйняття, відчуття, увага, пам'ять, уява, пізнання, емоції (За Б. Ємельяновим). Екскурсія як форма спілкування. Методи керування увагою, стимулювання емоцій. Типологія екскурсантів за віковим та психологічним принципами та особливості екскурсійної роботи з кожної із груп. Образ території (теми) як головний результат екскурсії. Екскурсія як педагогічний процес. Екскурсія як форма навчання та виховання особистості. Дидактичні принципи екскурсії – наочність, ідейність, зв'язок із життям, доступність, системність, доступність, переконливість. Компоненти діяльності екскурсовода – організаторський, комунікативний, пізнавальний, конструктивний. Методичні прийоми показу в екскурсіях. Етапи показу, співвідношення показу та розповіді, показ та огляд. Основні вимоги до показу. Прийоми попереднього огляду, панорамного показу, зорової реконструкції, зорового монтажу, локалізації подій, абстрагування, зорового порівняння, інтеграції, зорової аналогії, асоціацій, прийом руху, наочних посібників, показ меморіальної дошки. Методичні прийоми розповіді в екскурсіях. Співвідношення розповіді та показу, особливості розповіді (залежність від темпу пересування, підпорядкованість показу, використання зорових доказів, адресність, конкретність, переконливість). Основні вимоги до розповіді – тематичність, конкретність, зв'язність, логічність, доступність, завершеність тверджень, науковість. Прийоми екскурсійної розповіді: екскурсійна довідка, опис, характеристика, коментування, пояснення, репортажу, новизни матеріалу, цитування, літературного монтажу, співучасті, посилання на свідків, персоніфікації, «Питання-відповіді», дискусійної ситуації, зіткнення суперечливих версій, проблемної ситуації та ін. Екскурсія як наукова категорія рекреаційної діяльності. Екскурсія як форма рекреаційної діяльності. Ознаки екскурсії. Принципи класифікації екскурсії: види і форми екскурсійної діяльності. Функції екскурсії. Генеральна та спеціальні цілі екскурсії. Екскурсійний метод пізнання як головна складова екскурсії.

Перелік рекомендованої літератури до Комплексного Кваліфікаційного Екзамену у 2015 р.

№ п/п	Назва блоку та дисциплін	Рекомендована література
1	Географія рекреації та туризму	Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с. Рутинський М.І. Географія туризму України: Навчально-методичний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с. В.К.Федорченко, М.Костюкова, Т.А.Дьорова, М.М.Олексійко. Історія екскурсійної діяльності в Україні. К.: Кондор, 2004. – 164 с. – В.А. Смолій, В.К.Федорченко, В.І.Цибух. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. К.: Слово, 2006. -370 с. М.Мальська, В.Худо, В.Цибух. Основи туристичного бізнесу. Навч. Посібник. / За ред. Ф.Д.Заставного/. К.: «Знання», 2006. – 546 с. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с. – Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Уклад. В.А. Смолій, В.К. Федорченко, В.І. Цибух. – К.: Слово, 2006. – 372 с. –

		Корн В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. Посіб. Для вузів. –Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / За заг. ред. В.Ф.Орлова. – К.: Грамота, 2006. –264 с.: – Бібліогр. 260 с.
2.	Туристичні райони України	Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395 с. Любіцева О.О., Панкова Є.В, Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України: навч. посібник. – К.: Альтпрес, 2007 . – 369 с. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. — Львів, 1997. — 259 с. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 575 с. Рутинський М.Й. Географія туризму України. Навчально-методичний посібник. - К., 2004. - 160 с; Туристичні ресурси України / Під ред. О.І.Лугова. – К.: Інститут туризму федерації профспілок України, 1996. – 352 с. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. – К.: ЦНЛ, 2007. – 311 с.
3	Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування	Аніщенко В.О., Боровий В.О. Моніторинг і охорона земель: Навч.посіб. – К.: КНУБА, 2003. – 176 с. Білявський Г.О. Основи екології: Підручник /Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю.Костіков. – К.: Либідь, 2004. – 408 с. Белова С.В. Охрана окружающей среды. – М.: Высшая школа, 1991. - 319 с. Брылова С.А. Охрана окружающей среды. -М.: Высшая школа 1985. 272 с. Вернадський В.И. Біосфера и ноосфера. – М.: “Наука”, 1989. – 273 с. Джигирей В.С., Сторожук В.М., Яцок Р.А. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. К.: Знання, 2000. – 272 с. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.:Видавництво „Лібра”, ТОВ, 1998. 248 с. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 416 с. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навч.посіб. – К.: МАУП, 1998. – 228 с. Кучерявий В.П. Екологія.– Львів: Світ, 2001.– 475 с. Некос В.Ю. Основы общей экологии и неоекологии. – Харьков: Прапор, 2001. – 2 частины. Орлов Д.С. Саговникова Л.К. Биосфера: загрязнение, деградация, охрана: Учеб. пособие для вузов. – М.: «Высшая школа», 2003. –345 с. Топчієв А.Г. Геоэкология. – Одеса: Астропринт, 1996. – 391 с. Екологія города: Учебник /Под ред. Ф.В. Стольберга- К.: Либра, 2000. – 464 с.
4	Методика підготовки та проведення екскурсій	Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2007. - 464 с. Бекетова В.М. та ін. Методика підготовки й проведення екскурсій: Посібник. - РВВ ДНУ, 2004. - 16 с. Гитис С.А.Методическое пособие по основам экскурсионного дела в музее-Донецк,2000-40 с. Емельянов Б.В. Профессиональное мастерство экскурсовода: Учебное пособие. – М.: ЦРИБ Турист, 1986-2001 – 121 с. Ишекова Т.В. Экскурсионное дело Учебное пособие. Издательство "Научная книга", 2006 г. - 40 с. Любіцева О.О. Методика розробки турів : Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 104 с.